

Första världskrigets influensapandemi kan ha skördat 100 miljoner offer

Av Åke W Bergh

Media är i dagarna fyllda av hyllningar till de soldater som dog i Första världskriget. Dock ett 100-årsminne under stark selektiv amnesi. Om historiens dödligaste pandemi i samband med kriget som kan ha tagit livet av ytterligare 100 miljoner civila runt om i världen, råder nämligen fullständig minnesförlust.

”Spanska sjukan” 1918 beskrivs som en av de värsta medicinska katastroferna i modern tid. Det var en global pandemi, ett luftburet virus som drabbade alla kontinenter.

Döpt ”Spanish flu” efter de första rapporterade fallen i neutrala Spanien. Under kriget rådde mediacensur; Tyskland, Storbritannien, Frankrike och USA, alla belagda med total blackout på nyheter som kunde sänka krigsmoralen. Så även om influensa noterades på annat håll var det de spanska fallen som helt oförskyllt skapade rubriker. En av de första rapporterade insjuknade var just Spaniens kung. Han överlevde dock.

Här utdrag från en nutida officiell brittisk version:

”Även om det inte direkt orsakades av kriget, antas det att i Storbritannien spreds viruset av trupper som återvänder hem från Frankrike. Soldater insjuknade i vad som kallades *la grippe*, med symptom som halsont, huvudvärk och aptitlöshet. Trots att smittan var mycket infektiös i skyttegravarnas primitiva

förhållanden var återhämtningen vanligtvis hastig. Läkare kallade det i början "tredagarsfeber".

”Utbrottet drabbade Storbritannien i en serie vågor med en topp i slutet av kriget. Hem från norra Frankrike reste trupperna med tåg. Vid hemkomna spreds influensan från järnvägsstationen till stadens centrum, sedan till förorterna och ut på landsbygden. Ingen förskonad, alla kunde drabbas: premiärminister David Lloyd George, Walt Disney, USA:s president Woodrow Wilson, Mahatma Gandhi, Greta Garbo, Edvard Munch och Kaiser Wilhelm II i Tyskland.”

”Unga vuxna mellan 20 och 30 år drabbades värst. Sjukdomen utvecklades snabbt i dessa fall – förödande snabbt. De som var friska vid frukost kunde vara döda redan vid *tea time*. Inom några timmar efter de första symptomen på trötthet, feber och huvudvärk utvecklade många lunginflammation, antog en blå ansiktston, kippade efter luft för att snart kvävas.”

”Sjukvården var överväldigad, till och med medicinstudenter mobiliserades. Läkare och sköterskor arbetade till gränsen av kollaps, även om det fanns lite de kunde göra. Ingen behandling fanns mot influensa och inga antibiotika att behandla lunginflammation. Av pandemin 1918/19 dog över 50 miljoner människor över hela världen. Var fjärde britt drabbades – 228 000 dog här i Storbritannien. Globalt dog fler personer av influensa under ett enda år än av digerdöden/böldpest åren 1347 till 1351. Vid slutet av pandemin fanns endast en region i hela världen som rapporteras ha skonats: den isolerade ön Marajo i Brasiliens Amazonasdelta.”

Så långt blygt undanskymt på *historic-uk.com*. Mer skrämmande är amerikanska artikeln *How the Horrific 1918 Flu Spread Across America* (www.smithsonianmag.com/history/journal-plague-year-180965222/#uvyJ2pTRxUIOluoG.99). Inte heller den någon rubrikskapare, fast rikt illustrerad med hemska bilder. Publicerad förra hösten i *Smithsonian Magazine*, utgiven av Smithsonian Institute i Washington, världens största museum. Händelsevis samtidigt som (föregångaren till) denna webbplats skärskådade skuldfrågan till första världskriget. Detta i en anmälan av boken *Hidden History – The Secret Origins of the First World War* där författarna Docherty och Macgregor anklagar England som klar anstiftare av kriget. (Men inte ens i deras senare uppföljare* om själva kriget nämns ett enda ord om någon dödlig global pandemi, vilket ju självfallet givit långt större tyngd till deras anklagelseskrift – tyngden av bortemot 100 miljoner ytterligare lik i lasten.)

228 000 dog i alla fall av influensan på hemmaplan, till de miljontals unga briter som aldrig kom hem igen. Men som vi ska se, bara en bråkdel av alla dödsoffer som pandemin skördade globalt. I *Smithsonian Magazine* pekar

artikelförfattaren John Barry med stor sannolikhet ut källan till värsta pandemin: amerikanska mellanvästern. Här inledningen:

”Haskell County ligger i sydvästra hörnet av delstaten Kansas, nära Oklahoma och Colorado. Den numera uttorkade prärien hade varit boskapsland, men bönderna födde nu upp svin, en möjlig ledtråd till ursprunget till den kris som skulle komma att så terrorisera världen. En annan ledtråd är att platsen ligger mitt i ett stort flyttfågelsträck för 17 fågelarter, inklusive tranor och änder. Forskarna förstår idag att fågelinfluensavirus, liksom mänskliga influensavirus, också kan infektera grisar. Och när fågelvirus och humant virus infekterar samma svincell kan deras olika gener blandas och bytas ut som spelkort, vilket resulterar i ett nytt särskilt dödligt virus.

”Flera unga män i Haskell county som känt av influensan inkallades den vintern till Camp Funston i centrala Kansas. Den 4 mars, anmälde den förste rekryten influensasymptom. Den enorma armébasen drillade soldater till kriget i Europa. Inom två veckor lades 1 100 in på basens ”hospital”, med tusentals fler sjuka i kasernerna. Trettioåtta dag. Därefter spreds smittan från Funston till andra förläggningar; 24 av 36 stora arméläger såg utbrott i tiotusentals. Snart skulle de skeppas en masse över Atlanten.”

Funston Camp i Kansas 1918

Under tiden spreds sjukdomen i amerikanska civila samhällen. USA hamnade i limbo – stora städer låg öde på kvällarna och i synnerhet insjuknade barn dog som flugor på landsbygden då ingen vågade vårda dem. Totalt skördade pandemin 670 000 offer bland den amerikanska befolkningen.

Allt glömt och gömt redan under ”Glada tjugotalet”. Som en passus: president Trumps farfar Fred hann dö i influensan i New York 1919, vid 49 års ålder. Då

hade han dock redan lagt grunden till familjeförmögenheten med att bygga hela barackstäder för rekryter som drillades för att skeppas över till kriget i Europa. Han var "svensk," bördig Karlstad i Värmland. Istället för Karlstadt i Bayern varifrån han i unga år emigrerade till USA för att slippa värnplikten där hemma. Man kan hålla sig för skratt, liksom sonsonen Donald i Paris häromveckan

Influensavirus muterar snabbt och förändras så att människans immunförsvar får svårt att känna igen och attackera även från en säsong till en annan. Vanliga säsongsinfluensavirus binder vanligen bara till celler i övre luftvägarna – näsa och hals – vilket ger endast lättare och övergående besvär. Pandemiviruset av typ 1918 infekterade även celler djupt ner i lungorna där de skadar vävnad och kan leda till virala såväl som dödliga bakteriella pneumonier. Annat "atypiskt" med denna epidemi var att unga vuxna drabbades värst, och inte barn och gamla som mer typiskt.

En pandemi inträffar när ett helt nytt och virulent influensavirus som immunsystemet inte tidigare utsatts för sprids bland befolkningen. Och spreds över hela världen gjorde det. I tre vågor från vintern 1918 till den ebbade ut 15 månader senare, långt in på efterföljande år. Den andra mest dödliga vågen, en veritabel tsunami "fredshösten" 1918. Stilleståndsavtalet undertecknades 11 november, Armistice Day, som alltjämt firas årligen. Vid fredsförhandlingarna i Versailles 1919 kollapsade självaste USA:s president, en av hans yngre assistenter dog i influensa. President Wilson som gick till återval 1916 på att hålla landet utanför alla europeiska krig. Men det glömdes bort och USA mobiliserade snart för krig. Alla protester och annat löst prat olagligförklarades med hot om upp till 20 års fängelse.

Det är i det skenet man ska se den dödliga pandemin. All information mörklades.

Pressfriheten slopades. Läkare som skrev insändare till tidningarna refuserades mangrant. Karantän var inte att tänka på. Ändå har fartyg i alla tider blivit liggande långt ut på redde i väntan på friskförklaring vid minsta misstanke om smittsam sjukdom ombord! Viktigast var kriget. Soldaterna skulle iväg, men till vad nytta? Ett litet kavalleri med granna hästar skeppades över och visades stolt upp. Men fotsoldaterna saknades allt. Vapen och uniform fick engelsmännen stå för. För att inte tala om artilleri... USA hade ingen krigsindustri att tala om, fränsett lönsam ammunitionstillverkning samt lättare vapen från inbördeskriget och efterföljande indianmassakrer – något man skulle ta igen med råge under mellankrigsåren,

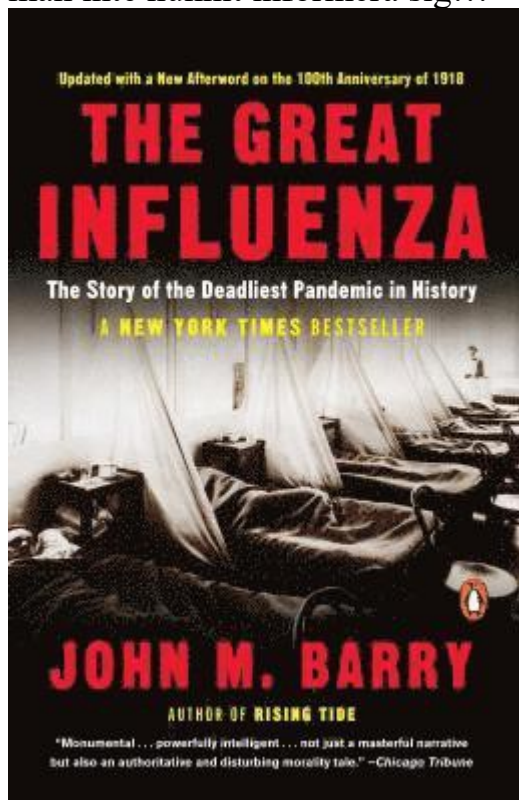
Hur många av de officiellt 116 000 stupade amerikanska soldaterna som verkligen föll offer i strid får vi nog aldrig veta. Något betydande fältslag sedan de väl sattes in i kriget i april 1918 deltog man aldrig i. Dog man inte i influensa

var chansen stor att dö i matförgiftning. Förplägnaden stod USA åtminstone själva för, mycket i form av hälsovådliga köttkonserver från slakterierna i Chicago.

Det senare finns i alla fall dokumenterat i pressen – om influensan noll och intet. Hemma i USA dog 670 000 – globalt dog mellan 50 och 100 miljoner. Hur många mer exakt vet ingen, modern folkbokföring existerade inte i stora delar av världen. Klart är i alla fall att pandemin i samband med första världskriget skördade fler offer på 15 månader än AIDS under 40 år och digerdöden under ett helt sekel.

I neutrala Sverige dog 37 000. Dick Harrison påminde oss för ett tiotal år sedan i samband med fågelinfluensan, med bild från gymnastiksalen i Östersunds gymnasium om patienter som hostade blod. Till och med läkare och sköterskor dog. I Stockholm gick kyrkklockorna varma och invånarna på nerverna. De klämtade långt in på nätterna för alla som måste begravas i vigd jord. ”Spanskan” drabbade isolerade samebyar långt upp i norr.

Artikelförfattaren John M Barry är historiker och har skrivit en hel bok i ämnet (Akademibokhandeln 229 kr), först utgiven 2003 och nu uppdaterad om den aktuella svininfluensan. ”A New York Times bestseller”. Så ingen kan säga att man inte hunnit informera sig...

Till de 16 miljoner offer som anses ha skördats av direkta krigshandlingar kan således läggas upp till 100 miljoner ytterligare döda. Idag en hundraårig skräckis totalt sopad under mattan, bedrägligt döpt ”Spanska sjukan” och raderad ur historien om kriget. Så fasansfullt destruktivt att ”det skulle göra slut på alla framtida krig”, som det hette.

*) *Prolonging The Agony: How The Anglo-American Establishment Deliberately Extended WWI By Three-And-A-Half Years.* Copyright © 2017, 2018 Jim Macgregor and Gerry Docherty. Här hävdas att de västallierade skulle ha haft “the upper hand” redan efter en kort tid på slagfältet. Har jag fel, men är inte den gängse uppfattningen att tyskarna tvärtom skulle haft allt att vinna på tidiga fredsförhandlingar? Istället för man ett besynnerligt resonemang om att neutrala stater såsom Sverige förlängde kriget genom att tillåtas föra handel med krigförande Tyskland. En självklar rätt enligt internationell lag. Skulle Sverige inte haft rätt att föra handel med Vietnam under kriget i Indokina? Vore författarna mer tilltalade av om vi tvingats sända flera hundra tusen svenska bassar att malas till köttfärs av tyska kanoner i Flandern?